



Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt Danskernes Historie Online - Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskeres Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

SØNDERJYDSK MAANEDSSKRIFT

UDGIVET AF
HISTORISK SAMFUND FOR SØNDERJYLLAND
VED
CL. ESKILDSSEN OG H. LAUSTEN-THOMSEN



INDHOLD:

Andreas Lorenzen:

Folkeminder fra Fjolde Sogn.

16. Aarg. Nr. 18.

1. Decbr. 1940.

Sønderjyllands Kreditforening

Haderslev

Banken for Brørup og Omegn

Aktieselskab

Kontortid 10—12 og 2—4
BRØRUP

Køb dansk Arbejde!

Sparekassen for Randers By og Omegn

Kontortid 10—1 og 3—5
„Telefon 3310 (4 Linier).“
Randers

Banken for Skanderborg og Omegn

Kontortid 10—3 Telefon 516 og 517
Skanderborg

KURANSTALTEN
V. STARCKE
OVERLÆGE
Gl. Skovridergaard
AABEN HELE AARET
SILKEBORG
FORLANG
PROSPEKT
TLF { 514
515

Haderslev Amts aut. Destruktionsanstalt

Telefon Hammelev 32.

Selvdøde og syge Dyr afhentes overalt i Distriktet.

Støt de sønderjydske Indsamlinger

N. MIKKELSEN SØRENSEN

Murermester og Entreprenør

Ndr. Fasanv. 217 Tlf. C. 4520, Taga 1700 og 1717
KØBENHAVN

Aktieselskabet

Nordiske Kabel- og Traadfabriker

København F.

KABELVÆRK . TRAADVÆRK . VALSEVÆRK

Spare- og Laanekassen

i Aarhus.

St. Torv 6. Aarhus. Telf. 101.

Kontortid: 10—1 og 2¹/₂—5¹/₂.

Graasten Bank ^A|_S

Kontortid 9—12 & 2—5
Lørdag 9—1

GRAASTEN

Spare- & Laanekassen for Kolding By og Omegn

Stiftet 1856

Reservefond ca. 1¹/₂ Million

Carl J. Ulrich & Søn

Aktieselskab

Haslev - Telefon 600

Ladelund Landbrugs- og Mælkeriskole,

Brørup St.

5 Mdrs. Landbrugskursus Nov.-Marts
9 — do. Novbr.-Juli
8 — Mælkerkursus Sept.-April
Uddannelse af Kontrolassistenten.
J. C. Overgaard.

Smith & Co. ^A|_S

Cykler og Cykledele
en gros
ODENSE

Reserveret

„B“.

Snoghøj Gymnastik- højskole Fredericia.

3 Maaneders Sommerskole.
5 — Vinterskole.
Skoleplan sendes.

Jørgine Abildgaard. Anna Krogh.

DEN KONGELIGE PORCELAINSFABRIK
& FAJANCEFABRIKEN ALUMINIA A/S

*Brugsgenstande - Kunst -
Servicer i Porcelain og Fajance*

Amagertorv 6 - København K.

Aktieselskabet

Bing & Grøndahls Porcellænsfabrik

Vesterbrogade 149 — København

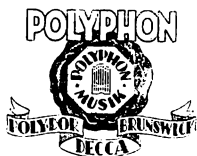
Telefon 2669 (Omst. til samtlige Afd.)

En kongelig Plade

Fru Bodil Ipsen har læst Axel Juels smukke Digt „Der var engang en Konge-“. Optagelsen vil staa som et historisk Dokument af uvurderlig Betydning, et Vidnesbyrd om en Recitationskunst, der til sene Tider vil søge sin Lige. Den guddommelige Kunstnerindes Oplæsning er altid en Oplevelse - af Intelligens, Talent og Temperament.

Bodil Ipsen, Skuespillerinde ved Det kgl. Teater

Kr. 3,50 V 46118 Der var engang en Konge-



POLYPHON

Hold paa det danske

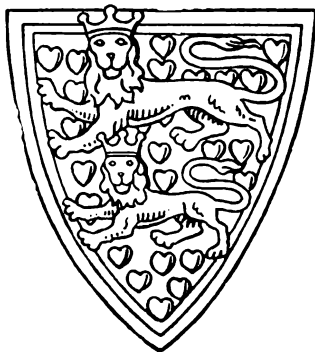
brug



Gummi-Reussere og Overtræksstøvler

SØNDERJYDSK MAANEDSSKRIFT

UDGIVET AF
HISTORISK SAMFUND FOR SØNDERJYLLAND
VED
CL. ESKILDSEN OG H. LAUSTEN-THOMSEN



16. AARGANG

Juli 1939 — December 1940

Jndhold.

Sønderjydske Naturforhold.

<i>Ernst Christensen:</i>	Alsisk Natur, Side 310.
<i>Matthias Jepsen:</i>	Marskens Dyrkning, Side 337.
<i>A. Petersen:</i>	Stormfloder i Randerup, S. 335.
<i>M. O. Ræder og J. Raben:</i>	Dybbøl Banke, Side 199.
<i>R. P. Sørensen:</i>	Kulbrænding af Tørv, S. 69.
<i>Th. Claudi Westh:</i>	Afvanding, Side 336.
<i>Hilmar Ødum:</i>	Vestslesvig, Landet mellem Him- mel og Jord, Side 317.

Almindelig Historie.

<i>Aage Bonde:</i>	De Nustrup Degne, Side 193.
<i>Johs. Buchholtz:</i>	Mulden, hvoraf et Digt spirer, Side 40.
<i>J. H. Byriæl:</i>	60 Aars Minder fra Aabenraa, Side 232.
<i>P. Feddersen-Jensen:</i>	Visby og den grundtvigske Bevæ- gelse paa Vesteregnet, Side 283.
<i>C. H. Friis:</i>	Lidt Skolehistorie fra Løgumklo- ster, Side 135.
<i>Jens Holdt:</i>	En Skolesag fra 1882, Side 6.
”	Præst og Befolkning under Oprø- ret 1848-50, Side 75.
<i>Johan Hvidtfeldt:</i>	Beskrivelse af en Rejse til Vest- slesvig 1798, Side 21.
”	Præsteslægten Laurup, Side 146.
<i>H. P. Jørgensen:</i>	Urnehoved, Side 109, 125, 151.
<i>Krigsministeriet meddeler:</i>	Side 218.
<i>Marius Kristensen:</i>	Et Par Rettelser, Side 5.
<i>J. Lauritzen:</i>	Aaret 1840, Side 123.
<i>H. Lausten-Thomsen:</i>	Hundrede års biblioteksarbejde, Side 37.
”	I Sommersted skole, Side 131.
”	Tønder, Side 321.
”	Løgumkloster, Side 324.
<i>Martin Madsen:</i>	Hviding Kirkes Historie, Side 161.
<i>M. Michelsen:</i>	Aabenraa Bys Søfart, Side 219.
<i>P. H. Moos:</i>	De gamle Gangstier i Klipleve Sogn, Side 118.

- M. B. Ottsen:* Et sjældent »Tidskrift for Børn«, Side 60.
- J. Overgaard:* Nørborg, Side 302.
- A. Petersen:* Stormfloder i Randerup, Side 335.
- Andreas Petersen:* De franske Tropper i Krusaa, Side 123.
- Carsten Petersen:* Anna Ludvigsen. f. Lauterup, Side 141.
- W. R. Prior:* Mindets Blomst, Side 45.
- J. Raben:* Oldtidsminder ved Flensborg Fjord, Side 53.
- ” Faldne og døde Nordslesvigere, Side 187, 190.
- ” Oldtidsminder fra Als, Side 255.
- ” Oldtidsmindernes Ø, Side 301.
- ” Sønderborg Slot, Side 304.
- J. C. Rasmussen:* For 20 Aar siden i Tønder, Side 154.
- ” De gamle Gangstier i Kliplev Sogn, Side 199.
- Karl Rasmussen:* Danske Landsbylove paa Højtysk, Side 12.
- August F. Schmidt:* Sct. Hjælper i Kliplev, Side 17.
- M. Schmidt:* Augustenborg, Side 306.
- Gudmund Schütte:* Holstensk »Folkevelsignelse«, Side 28.
- Frede Terkelsen:* Danebod Højskole, Side 312.
- Hilmar Ødum:* Trøjborg og Schackenborg, Side 326.

Personhistorie.

- Aage Bonde:* De Nustrup Degne, Side 193.
- Morten Bredsdorff:* H. A. Brorson, Side 329.
- Johan Hvidtfeldt:* Præstslægten Lautrup, Side 146.
- Wilken Jacobsen:* En sønderjydske Folkemindesamler, Side 1.
- E. Juhler:* Michael Taysen paa Buskmøse, Side 79.
- Chr. Lodbjerg:* En Vestslesvigers Saga, Side 245.
- Carsten Petersen:* Anna Ludvigsen, f. Lauterup, Side 141.
- J. Raben:* Faldne og døde Nordslesvigere, Side 187, 190.
- Aug. F. Schmidt:* Jacob Wilken Nissens arkæologiske og folkloristiske Virksomhed, Side 57.
- ” Præsten Anders Ørbech, Side 235.
- Ingeborg Thomsen:* Hvem var Hovgård?, Side 230.

Digte.

<i>Johs. Buchholtz:</i>	Paa Tondern Station, Side 43.
<i>Martin N. Hansen:</i>	De er en sørle Vis, Side 308.
„	No fløje e Krage, Side 309.
„	En Kuen må vi hå!, Side 309.
<i>P. Lauritsen:</i>	A. D. Jørgensen, Side 215.
<i>Hansigne Lorenzen:</i>	De gamle Stier, Side 185.
„	Hvor Ungersvenden lægger Haand, Side 320.
<i>Valdemar Rørdam:</i>	Schackenborg, Side 327.
<i>Th. Wulff:</i>	Brylluppet paa Jordsand, Side 33. 9. April 1940, Side 217.

Fra Folkemund Sagn og Minder.

<i>Chr. Ernst Christensen:</i>	Alsingerne, Side 314.
<i>J. C. Gregersen:</i>	Heksen fra Hasbjerg, Side 122.
„	Forvarsel for Jernbanen, Side 159.
<i>N. A. Jepsen:</i>	Hr. Mikkel i Lintrup, Side 63.
<i>J. Køcks:</i>	Et Spil Kort . . . —, Side 64.
<i>Andreas Lorenzen:</i>	Folkeminder fra Angel, Side 85.
„	Folkeminder fra Fjølde Sogn, Side 341.
<i>Christian Lorenzen:</i>	Lygtemanden, Side 64.
<i>Anker Olsen:</i>	Daler-præsten nedmaner, Side 65.
„	Da Spøgelset paa Trøjborg blev nedmanet, Side 65.
„	Den kloge Mands Kneb, Side 66.
„	En Heksebog, Side 66.
„	Børn kureres, Side 67.
„	Barn kureret, Side 67.
„	De to Sten ved Hajstrupgaard, Side 68.
„	Store Bombøl og Claus Størtebek- ker, Side 121.
<i>Helene Rud:</i>	Fra det gamle Aabenraa, Side 234.

Redaktionsmeddelelser, Billeder etc.

Stenene taler, Side 44.	Julegaver 1939, Side 107.
»Sønderjydsk Maanedsskrifts« Bil- ledkonkurrence, Side 83.	Julegaver 1939, Side 124. Julegaven 1940, Side 356.

Tillæg.

Fra Lambjerglund Strand, Billede.	<i>P. Jeppesen:</i> Løgumklostermaalet.
En Hundredaarsdag, Gustav Jo- hannsen, Billede.	Sønderjydsk Teaterforening 1929- 1939.
Gamle Stine fra Gallehus, Billede.	Første Hefte af Amtsudgaven for Sønderjylland af »Danmarks Riges Breve«.
Bedemanden fra Møgeltønder, Billede.	

Folkeminder

fra Fjolde Sogn.

Af Andreas Lorenzen.

EN Mand fra Sønder Haksted, Jørl Sogn, sagde følgende: »De, der bor i Fjolde Sogn, kan være haarde, de holder sammen, de staar Last og Brast med hverandre mod dem, der vil gøre Uret mod en af deres egne, men de, der kan med dem, kan faa alt hos dem, selv om det saa er en Fremmed, der er flyttet til Sognet og bor blandt dem. Mod Fremmede, der kommer til Sognet, er Beboerne hjælpsomme med at vise dem tilrette, de fortæller gerne om de Bedrifter, som deres vise Forfædre »har bedreven«.«

En Sommerdag 1938 paa Fjolde Kirkegaard. Jeg var her i Færd med at nedskrive Navnene paa de Faldne fra Sognet under Verdenskrigen. De Minder, der var sat for de Faldne, var til Dels skjulte af Prydbuske, saa Navnene, der var mejslede ind i Mindestenene, ikke kunde ses fra Gangstien. Da alt var gjort pænt i Stand omkring Mindestenene, saa nænnede jeg ikke at sætte mine Fødder paa denne Jord.

Allerbedst som jeg prøver paa, om jeg med en Stok kan løfte nogle Smaakviste til Side ved en Mindesten, hvor to Navne skjules af dem, kommer der en Mand. Han var klar over, hvad jeg vilde. Manden tiltaler mig paa Dansk. Jeg har vel, uden at vide af det, sagt et eller andet Ord paa Dansk, og det maa Manden have hørt. Manden sagde paa godt Dansk: »Gaa De kun derover, det er ikke forbudt den, der interesserer sig for vore Faldne«. Derefter viste Manden rundt paa Kirkegaarden; han viste mig det, han mente, jeg som dansk brød mig om at se, bl. a. gamle Tinne's Gravsted. Dette lille Træk viser, hvor hjælpsom en Fjoldebo er over for Fremmede.

I de nordøstlige Landsbyer i Fjolde Sogn, Solved og Pobøl, er det, at man træffer noget af det ældste af det, der findes og fortælles i Sognet. Beboerne er her ikke saa lidt anderledes i deres hele Væren og Laden, end de Mennesker, som bor i Sønder Haksted eller i de andre Landsbyer, der ligger ind til Fjolde Sogns Grænser. Folkene fra Fjolde Sogn staar i ingen Henseende tilbage for andre Mennesker, men et Særkende er, at de har holdt fast ved deres jævne Maade

at være sig selv. Det, de tog i Arv, har de Slægt efter Slægt baaret videre og holdt fast ved op gennem Tiderne. Der er noget solidt over de Mennesker, der bor i Fjolde Sogn; det overfladiske er bandlyst, de er sig selv i det lille Samfund; der er Enighed blandt dem. Har de sagt ja til enten det ene eller det andet, saa kan der ogsaa stoles paa, at de holder det.

Der fortælles, at den Gang, det var omkring 1350, da Pesten



Gamle Tinne.

rasede her paa Egnen, da døde alle de Folk, der boede i Fjolde, Olderup og Svesing Sogne. Derefter boede der i mange Aar ingen Folk paa den Egn; men saa kom der Svenskere dertil. De bosatte sig her, og mange af de herboende gamle Slægter er Efterkommere efter disse Svenskere.

Dette, at det var Svenskere og ikke Tyskere, der kom her til Egnen og bosatte sig her, har ogsaa gjort sit til, at det danske Sprog har holdt sig længere heromkring, end det har gjort det paa andre Egne herved, siger den 82-aarige Meddeler fra Fjolde Sogn. Det danske Sprog, som de talte her før, var lidt anderledes end det, de talte paa andre Egne her omkring, og der var Ord i dette Maal, der havde Lighed med Ord

i det svenske Sprog, og det kan endnu den Dag i Dag spores i det Plattysk, der tales i Fjolde Sogn.

Fjolde Sogn er den Egn i Sønderjylland, hvor Beboerne fortæller flest Historier fra gamle Dage. Man kan fristes til at sige, at Folk her har stor Lighed med Molboerne; men i mangt og meget overgaar de endda Molboerne med det, de fortæller fra gamle Dage i Fjolde Sogn.

Sagn.

FRISERNE OG DE KRAGELUNDER.

I gamle Dage var Friserne slemme ved de Folk, der boede i Kragelund i Fjolde Sogn. Friserne kom i Flokke til Kragelund og overfaldt dem, der boede der. Især var dog de Mænd, der arbejdede paa Marken, udsatte for Frisernes Arrigskab. Mangen en af de Kragelund Mænd havde Friserne slaaet ihjel, før de kom i Tanker om at væbne sig mod Friserne.

For at de kunne værgе sig mod Frisernes Overfald, købte de ligesaa mange Sabler, som der var Mænd i Kragelund. Var de langt borte fra Byen for at pløje, saa bar hver Mand sin Sabel. Var de Kragelunder til Byen, saa havde de ogsaa Sablerne med. Det hjalp, thi fra da af kunde de være i Fred, da Friserne var bange for den Sabel, der blev svunget af en Kragelund Mands Arm.

(82-aarig Meddelel.)

— — —
(Kragelund ligger i den vestlige Del af Fjolde Sogn, paa Grænsen til frisisk Sprogomraade.)

TO KÆMPER.

Der var engang to Kæmper; den ene af dem boede ved Fjolde Kirke og den anden ved Drelstrup Kirke. De to Kæmper var gode Venner, og de gik meget sammen. Men de blev Uvenner, og efter som Tiden gik, blev de hinanden mere og mere fjendske. Til sidst endte det med Haandgribeligheder; men hvem der begyndte med Striden, og hvad de var uenige om, det er nu glemт, da der er gaaet mange Aar siden.

I Fjolde Sogn er der dog dem, der har hørt fortælle, at der en Dag var hændt, at Jorden rystede under dem, og at det blev efterfulgt af et vældigt Brag, som kunde høres over hele Sognet. Da de saa fik set efter, saa de, at den øverste Del af Fjolde Kirkes Taarn var for-

svunden, og de fandt da ogsaa ud af, at den store Sten, de fandt ved Haslund, var prellet af mod Fjolde Kirkes Taarn. Det var Kæmpen fra Drelstrup, der havde kastet Stenen efter Kæmpen, der boede ved Fjolde, men i Stedet for at ramme Kæmpen, ramte den Kirkens Taarn. Endnu den Dag i Dag ses det, at der mangler et Stykke af Fjolde Kirkes Taarn.

Da den Fjolde Kæmpe saa, hvad der var sket, blev han for Alvor vred. Han søgte nu efter en stor Sten, og da han havde fundet en, da kan det nok være, at han slyngede den rundt; han satte mere og mere Fart paa den, og da han saa syntes, at det kunde være nok, gav han Slip paa Stenen, og den susede afsted gennem Luften efter Drelstrup til, og her strejfede den Kirkens Taarn, saa det blev trykket over til Siden.

Den, der ikke vil tro det, kan faa det at se den Dag i Dag, thi Drelstrup Kirkes Taarn hælder endnu stadig over til den ene Side. Paa det Sted, hvor den Fjolde Kæmpes Sten strejfede Taarnet, har det et Knæk.

Saadån fortalt 1938 af Meddelerinde, der var 52 Aar.

DE SYV KÆMPEHØJE.

Ved Kragelund i Fjolde Sogn er der syv Kæmpehøje. Hvordan de er bleven til, fortæller Sagnet:

Før boede der mange Kæmper omkring ved Fjolde. En Dag aftalte de med hverandre, at de allesammen vilde mødes ved Kragelund. Der var herhen omtrent lige lang Vej for hver af dem, og for dem alle var det ogsaa omtrent lige vanskeligt at komme dertil. Der var for dem alle den Vanskelighed, at de skulde gaa hen over blød Jord, før de naaede til Kragelund. De gik den Gang paa Træsko, og før de naaede til Kragelund, havde de »vøjket« Træskoene over, der havde sat sig en Del Jord i dem, saa Kæmperne var ved at gaa ovenud af deres Træsko.

Da de nu havde pustet lidt ovenpaa den anstrengende Rejse, gav hver en sig til at rense Træskoene for Jord. Det var ikke svært, men der var en anden Vanskelighed for dem, at blive af med al den Jord, der var i Træskoene. De maatte flytte hele syv Gange for at faa Plads til den Jord, de skrabede ud af Træskoene, og for hver Gang de flyttede sig, var der en Høj, hvor de havde smidt Jorden hen.

Da de nu var færdige, var der 7 Høje der. Paa den Maade er de syv Kæmpehøje ved Kragelund bleven til, fortæller en Meddeler, der bor i Jørl Sogn.

DE UNDERJORDISKE.

At der i gamle Dage boede Underjordiske i Fjorde Sogn, ses af, at der endnu den Dag i Dag fortælles om dem.

En Kone skulde, naar hun fødte et Barn, vaage over det ved Nat og ved Dag saa længe, indtil Barnet var bleven døbt, for at de Underjordiske ikke kom for at bytte det nyfødte Barn med et af deres egne.

I Fjorde Sogn boede de Underjordiske ved Agerbro, og der var mange af dem her; det vidste de Folk, der var kommen forbi ved Nattetid, thi de saa da, at det vrimlede med Underjordiske.

Det var ikke alene Spædbørn, de Underjordiske var ude efter, men de var ogsaa ude om at faa fat i andet, som kristne Mennesker ejede. I Stedet for det, de tog fra kristne Mennesker, lagde de saa en anden Ting af samme Slags.

I BARNSNØD.

En af de Underjordiskes Koner var en Gang i Barnsnød. Hun kunde ikke føde, og for at hun kunde blive forløst, hentede de Underjordiske en kristen Kone til Hjælp. Konen gik med, og det varede saa heller ikke længe, før det lille underjordiske Barn blev født.

Før Konen forlod de Underjordiske ved Agerbro, skulde hun have en Gave. Alle de underjordiske Koner stimlede sammen om hende, og hver af dem lagde sin Haandfuld Høvlespaaner i hendes Forklæde. Konen tænkte ved sig selv: »Hvad skal jeg med det Skidt?« og vilde lade Høvlespaanerne falde; men da de Underjordiske saa det, holdt de hendes Forklæde til, og de sagde til hende, at hun først maatte løse op for Forklædet, naar hun var naaet hjem.

Konen gik med den Besked. Hun var ikke saa lidt gal paa de Underjordiske, fordi de vilde drive Narrestreger med hende, og hun sagde til sig selv: »Lad dem komme engang til og bede om Hjælp hos mig, saa skal de faa Lov at vente!« Da hun var naaet derhen, hvor hun boede, mødte hun sin Mand uden for Huset, og da han ser, at Konen bærer paa et Forklæde, der ligefrem strutter, siger han til hende: »Hvad er dog det, du bærer paa i dit Forklæde?« »Det er noget rent Skidt«, sagde Konen, »det er nogle Høvlespaaner, som de Underjordiske gav mig. Hvad mon de har tænkt, vi skal med dem? Tag du nu det hele og kast det paa Skarndyngen!« Og Konen gav Forklædet med Høvlespaanerne til Manden.

Manden tog Forklædet og gjorde, som Konen havde sagt til ham, men da han havde faaet løst op for Høvlespaanerne, kan det nok være, at han spilede Øjnene op, thi han saa ikke Høvlespaaner ligge i For-

klædet, men det røde Guld. Han løb ind i Huset til Konen; han kunde ikke mæle et Ord; kun Forklædet med det røde Guld holdt han hen foran hende. Hun blev saa forfjamsket ved at se alt det Guld, at hun tabte den Lerpotte, hun stod med i Haanden, og se, da sprang ogsaa det røde Guld ud af den. Nu saa Konen, hvor utaknemmelig hun havde været mod de Underjordiske; først nu saa hun den Løn, de havde givet hende, da den laa ved hendes Fødder.

At det er gaaet saadan til, det er vist og sandt, men sandt er det ogsaa, at der før boede Underjordiske ved Agerbro, siger den 84-aarige Meddeler.

GULDBÆGERET.

Der var en Gang en Bonde fra Fjølde, som en Dag var ridende til Flensborg. Hen paa Natten red han hjemefter. Ikke ret langt fra Fjølde blev han opholdt ved, at han saa en Kæmpehøj, der var ved Siden af Vejen, rejst paa gloende Ildsøjler. Han saa, at de Underjordiske holdt Gilde her under Kæmpehøjen, og at der var mange Underjordiske samlede her.

Bonden red hen til Kæmpehøjen, og han saa da, at de Underjordiske drak hinanden til af et stort Guldbæger. Det, de drak, saa ud til at være Mælk, saa hvidt var det. Bonden raabte til de Underjordiske og bad om at faa lidt at drikke; de rakte ham Guldbægeret. Da han havde faaet det i sine Hænder, tømte han den Drik, der var i Guldbægeret, ud bag ved sig og red saa, medtagende Guldbægeret ad Fjølde til. Hans Hest havde kun lige naaet at tage et Par Skridt, før han hørte, at de Underjordiske raabte paa Treben. Da saa Bonden tilbage, og han saa da, at et grimt Dyr paa tre Ben fulgte efter ham, men det naaede ikke nærmere ind paa ham; det kunde ikke indhente ham. Han hørte da, at de Underjordiske raabte paa Toben, og Bonden saa tilbage og saa da, at nok et Dyr, som var endnu mere »gyselig« end det første, fulgte efter ham; men heller ikke dette Dyr naaede nærmere ind paa ham. De Underjordiske saa det, og Bonden hørte nu, at de raabte og skreg: »Enben, Enben!« Bonden saa tilbage, men det han nu saa, det jog ham en saadan Skræk ind, at det gøs ham gennem Marv og Ben. Det Dyr, han saa, var saa stort og grimt, saa han aldrig havde set Mage før, og det kom ham nærmere og nærmere. Bonden red nu, alt hvad Remmer og Tøj kunde holde, før at naa hjem, før det fæle Dyr indhentede ham.

Han havde Held, han naaede sit Hjem, han sprang af Hesten, løb indenfor og naaede at faa Døren slaaet til; men da hørte han

et vældigt Brag. Uhyret, der var fulgt efter ham, var braset mod den Dør, han lige var gaaet ind ad, men Døren holdt, og det var hans Frelse.

Under det vilde Ridt, da Bonden blev forfulgt af Enben, havde han i sin Angst lovet sin Gud, at han vilde give Guldbægeret, som han havde taget fra de Underjordiske, til Fjorde Kirke, hvis Gud vilde redde ham. Bonden holdt sit Løfte og gav Guldbægeret til Fjorde Kirke.

82-aarig Meddelel.

DEN GEMTE SKAT.

Mellem Fjorde, Haslund og Brok er der en Aa; ved den er der et Sted, der ikke kan ses fra de tre nævnte Byer, og der er nedgravet en stor Skat i Aaen.

Et Sagn fortæller, at en Rigmand, der boede paa Egnen, en Gang før han skulde drage i Krig, nedgravede alt, hvad han ejede af Penge, Guld og Sølvsager paa et Sted i Aaen, hvor ingen kunde se, hvad han gjorde. Da Krigen var forbi, kom Manden igen til Egnen, men da han søgte efter de Ejendele, han havde gemt i Aaen, kunde han ikke finde Stedet igen. Denne Skat ligger endnu den Dag i Dag gemt paa Aaens Bund og venter paa at blive hævet.

(Efter 73-aarig Meddelel.)

SKATTENE PAA FJOLDE KIRKEGAARD.

Der fortælles det Sagn, at der for mange Aar siden en Gang blev nedgravet flere Skatte paa Fjorde Kirkegaard. De var blevet skjult her, fordi fremmede Krigsfolk hærgede paa Egnen. Hvorfor disse Skatte ikke var bleven hævede igen, fortælles der ikke noget om, siger en 75-aarig Meddelel.

Men Sagnet har talt sandt. En Skat blev fundet for mange Aar siden paa Kirkegaarden. Det var Guld og Sølv, og hvad det indbragte, blev henlagt til et Legat ved Fjorde Kirke, hvoraf mange gennem Tiderne har nydt godt, indtil Inflationen i Aarene fra 1919-23 kom. Da svandt Legatet ind til næsten ingenting.

En anden Skat blev funden, da der blev kastet en Grav paa Kirkegaarden. Den bestod af Sølvmonter. Saavidt som Meddeleleren husker, gik denne Skat til Solved, da Gravstedet, hvor Skatten var bleven funden, hørte derhen.

Forvarsler.

LANDSBY I FORVARSEL.

En Kone, Anne Kjestine Hinrichsen, født Karstensen 1807 i Stiglund, har fortalt, at hun en Dag stod og saa over efter Lyngsted. Da saa hun, at der »å æ Lund«, hvor der ellers kun var Risbuske, laa en hel Landsby. Da Konen fortalte til andre om det, hun havde set, prikede de sig med Pegefingern for Panden og sagde: »Hon hær æt nåk it rægte hæ'r«.

Men Konen havde det rigtig nok. Nu er der bygget 7 Gaarde »å æ Lun«, og Risbuskene er forsvunden. Det blev, som det var set i Forvarsel.

(75-aarig Meddeler.)

EN HANE VARSLER.

En Meddeler fra Jørl Sogn, der er født 1870, fortæller, at hvor det Hus, der tilhører August Retelsen paa Pobølmark, nu ligger, varslede det, før Huset blev bygget.

Der er mange, som har faaet sig en slem Forskrækkelse paa det Sted, hvor nu Ketelsens Hus ligger. De hørte her, naar de gik forbi, at der var en Hane, der galede, men ingen fandt eller saa noget til en Hane, da der intet Hus var der. Men senere hen blev der bygget et Hus, og nu galer Hanen daglig der.

GAARD I FORVARSEL.

Karsten Hansen fra Pobøl, der døde 1881, saa, at det spøjte ude paa Marken ikke langt fra Pobøl. Han saa, at der stod en Mængde Kreaturer der, det ene ved Siden af det andet i to snorlige Rækker, og med en Gang mellem begge Rækker. Der hengik nogle Aar, saa blev der bygget en Gaard, hvor Karsten Hansen havde set sit Forvarsel, og Staldene kom til at ligge paa den Plads, hvor han havde set det.

(74-aarig Meddeler.)

DER »LATTES«.

En Mand, der før boede i Pobøl, hørte en Aften, da han gik forbi et Steds ude paa fri Mark, at der blev tømret der; det han hørte, var, som om der blev »lattet«, d. v. s. lagt Lægter og slaaet Søm i. Der var paa dette Sted intet Hus, heller ikke et Menneske var der at se, saa det han hørte, maatte være Forvarsel.

Siden hen blev der bygget et Hus paa det Sted. Det blev ikke et Hus med Lægter, men et Hus med Paptag paa.

Den Gang, dette Forvarsel blev hørt, kendte Folk kun Huse, der var tækkede med Halm eller Lyng, og det blev lagt paa »Latter« (Lægter), siger en 74-aarig Mand.

LIGSALMEN.

Der blev før, ja i mine unge Aar var det heller ikke saa sjældent, siger den 82-aarige Meddeler fra Fjælde Sogn, talt om, at de hist og her en og anden Gang havde hørt, at der var bleven sungen en Ligsalme. Det var Forvarsel for et Dødsfald, hvor det skete, og naar der saa var Begravelse, saa var det altid saadan; at den Ligsalme, der var bleven hørt i Forvarsel, blev sungen.

LIGSKARER.

I Lyngstedlund boede der en Tømrer, han hed Jens Jensen. Han talte ofte om, at han mange Gange havde set store Ligskarere i Forvarsel, og han mødte ogsaa Ligskarere, der kørte i Forvarsel, naar han gik paa en Kirkevej. Han gik saa over til Vejens Side. Naar nogen fulgtes med ham, trak han dem over til Siden, saalænge til Ligskaren var kørt forbi. Havde han mødt en Ligskare i Forvarsel, saa talte han om det til andre, og det slog saa ogsaa altid til, at der en Tid efter kom en Ligskare paa den Vej, hvor han havde set det i Forvarsel.

En Gang fortalte han, at han en Aftenstund, da han var paa Vej hjemefter, var falden hen paa den Vej, hvor han gik, men det, han var falden over, var ikke at se; dog lidt efter kom der en Ligskare forbi; det var Forvarsel.

Nogle Dage efter døde Jens Jensens gamle Fader, og da han skulde begraves, kørte Ligskaren derhen over, hvor han nogle Dage før var falden hen.

(75-aarig Meddeler.)

LIG BÆRES UD.

Karsten Hansen fra Pobøl var synsk. En Gang saa han, da han gik forbi et Hus i Pobøl, at der her blev baaret et Lig ud. Det var Forvarsel, da der ikke stod Lig i det Hus.

Nogen Tid derefter blev den Kone, der boede i Huset, syg, men blev rask igen; dog kort derefter døde Konen pludseligt. Ved Konens Begravelse kom det til at gaa til, som det var bleven set forud i Forvarsel, siger den 74-aarige Meddeler.

BRUDE- OG LIGSKARER.

Mange Brude- og Ligskarer er der bleven set i Forvarsel. De, der saa saadan noget, vilde ti Gange hellere mødes med en Ligskare, end de vilde møde en Brudeskare.

De Mennesker, der blev set i Forvarsel i en Brudeskare, saa grimme ud; alle som en sad de paa Vognene og grinte, og de viste Tænder. Derimod var de Folk, der fulgte et Lig i en Ligskare, anstændige, de saa pæne ud. Den, der mødte en Ligskare i Forvarsel, blev slet ikke ræd ved at se den, fortæller en 83-aarig Meddeler fra Fjorde Sogn.

ET OVERFALD.

Der boede en Mand i Pobøl, der hed Karsten Hansen; han kom en Gang gaaende paa den Vej, der gaar fra Skoven efter Pobøl til, og han saa da, at der kom ham en Mand i Møde, der blev overfalden af et Menneske, der sprang op fra sit Skjul ved Siden af Vejen. Han saa, at den overfaldne Mand blev slaaet ihjel. Da det var sket, var Synet forsvunden.

Der er ikke bleven øvet et Overfald paa dette Sted eller paa denne Vej.

(Efter 83-aarig Mand.)

BRAND HENSAT.

Paa de Bjerndrup Jorder i Fjorde Sogn er der en Jordlod, som kaldes »Tutwårn« (Totorn). Paa denne Jordlod gror der to Tjørne-træer; i dem er Bjerndrup Brand hensat. Det blev gjort den Gang for mange Aar siden, da Landsbyen blev set brænde i Forbrand. For at Bjerndrup ikke alligevel skal brænde, saa er de to Tjørne siden da bleven værnet, for at den Brand, der er bunden her, ikke alligevel skal slippes løs.

Fordi der er hensat Brand i Tutwårn, har de faaet Lov til at blive staaende og gro videre; gennem de mange Aar, siden Branden er bleven hensat i dem, er der ingen, der tør rydde dem.

(Fortalt af 83-aarig Meddeler.)

RØG VARSLER.

Hvor den Ejendom paa Lyngsted Mark, der kaldes »Freienthal«, ligger, spøjte det før. Den Gang var Gaardens Bygninger forfaldne, og Ejeren var Sinds, at han vilde lade nye Bygninger rejse paa den gamle Gaards Grundmur, men det blev ikke til noget. Ejeren havde

hørt Tale om, at der var Folk, der havde set, at »Freienthal« var bleven set brænde i Forbrand. Han sagde derefter altid: »De gamle Bygninger, de holder mig nok ud«, og det gjorde de ogsaa.

»Freienthal« skiftede Ejer; han lod de gamle Bygninger rive ned og bygge nye op paa de gamle Bygningers Grund. Det var det, der var varslet forud om, thi de, der havde set »Freienthal« brænde i Forbrand, havde ikke set Ild, men kun Røg, fortæller en 75-aarig Meddeler.

Spøgeri.

DET RØDE SKJØRT.

I den Del af Pobøl Skov, der gaar ud til Flensborg-Husum Landevej, spøger det. De, der kom kørende forbi her før, kunde ikke drive Hestene bort fra et bestemt Sted paa Landevejen, hvor de var bleven staaende. Kuskene maatte staa af Vognen, tage Hestene ved Munden og trække dem et Stykke Vej, før de igen vilde gaa videre.

Andre var der, der havde set, naar de kom forbi ved Skoven ude paa Landevejen, at der her gik en gammel Kone og en ung Pige, der bar et rødt Skørt. Nu mærkes der ikke til noget der, og der er heller ikke hændt noget her, der kan bringes i Forbindelse med Spøgeriet. En klog Mand har en Gang sagt, at en gammel Kone og en ung Pige bliver myrdet ved Pobøl Skov.

(Efter 74-aarig Meddeler.)

LYGTEMÆND.

Paa Solved Mose var det før galt med Spøgeri; der var Lys der, som løb omkring paa Mosen. Disse Lys var nærgaaende, naar der var Mennesker, der kom gaaende eller kørende paa den Vej, der gaar over Mosen mellem Solved og Pobøl. Mangan Gang gik det saadan for de Folk, der gik paa denne Vej, at de for vild ved at se efter de mange Lys, der løb fra Mosen enten op efter Solved eller op efter Bakkerne ved Pobøl til. Der var ogsaa Lys paa Mosen, der stod stille; de rørte sig ikke bort fra Kanten ved en eller anden af de mange Tørvegrave, hvor Skinnet fra det brændende Lys spejlede sig i Vandet.

De Lys, der rendte omkring paa Mosen, var Gengangere. Det var de Døde, der ikke fandt Ro i deres Grav, men som Straf for en eller anden ond Gerning gik igen paa Solved Mose.

De Lys, der stod stille paa et og samme Sted ude paa Solved Mose, varslede for en eller anden Ulykke, der vilde ske, hvor Lyset

saas brænde. Saadan fortælles der før om de Lys, der ved Nattetid saas brænde paa Solved Mose, siger en 81-aarig Meddeler.

LYSET I MOSEN.

En Bonde, der boede i Fjolde, havde en Søn, der var rejst til Amerika. Mange Aar hengik, før han skrev, at han var undervejs hjem igen. Han bad dem derhjemme, om de vilde hente ham en nærmere bestemt Dag ved Ugevognen, der kom fra Slesvig. Da Dagen var der, blev en Karl, som tjente hos Bonden, sendt afsted for at hente Sønnen ved Ugevognen. Dagen derefter kom Karlen igen til Fjolde, uden at den ventede Søn var med. Karlen fortalte, at Sønnen ikke var kommen med Ugevognen.

Ikke langt fra den Vej, der gaar ved Solved, var der en Mose. Naar Folk kørte forbi her, blev alle Heste staaende, de vilde ikke gaa videre. Dog ikke nok med det, at Hestene blev staaende, men ude paa Mosen brændte der et Lys, naar det var mørkt, og det var altid paa et og samme Sted, hvor dette Lys blev set.

Saadan vedblev det at gaa i mange Aar, men saa var der en Mand, som gik ud paa Mosen og gravede ned paa det Sted, hvor de saa Lyset brænde. Da Manden havde gravet lidt, fandt han et Lig, og det var den Fjolde Bondes Søn, der var vendt hjem fra Amerika. Karlen, der skulde hente ham ved Ugevognen, havde undervejs til Fjolde slaaet Bondens Søn ihjel, taget hans Penge til sig og gravet Liget ned i Mosen.

(Efter 74-aarig Kone.)

DEN FORSVUNDNE BORG.

Øst for Bjerndrup i Fjolde Sogn laa der en Gang en Borg. Den skal efter et Sagn have været anlagt saadan, saa den ikke var let tilgængelig, og den kunde heller ikke indtages af fremmede Krigsfolk. Borgen er en Gang forsvunden, men noget bestemt om, hvordan det er gaaet til, er der ingen, der ved.

Hvor Borgen ved Bjerndrup laa, der spøger det nu, naar Folk kommer i Nærheden af Borgpladsen. Man ser ridende, kørende og gaaende Mennesker, som drager ud af Borgen; men aldrig har man set nogen drage ind paa Borgen igen.

Ryttere kommer ridende ud fra Borgen; de er klædte i Panser og i Plade, og naar de er forsvundne i det fjerne, saa høres der Vaabenlarm og Kamptummel; men tilbage til den forsvundne Borg vender Rytterne aldrig.

(Meddelt af Meddeler, der er 70 Aar.)

Molbobedrifter.

BYTYREN.

Ved Solved var der før skralt med Græs paa de sandede Jorder der omkring, saa det var ikke saa sært, at Solvedboerne, hvor de saa et lille Hjørne med langt Græs et eller andet Sted, straks tænkte, at det var noget for Bytyren, da den var alles Kæledægge. Alle som en i Solved gjorde alt for Bytyren for at holde den i god Stand.

Da de Solved Bønder var sammen for at snakke om et eller andet, var der en gammel Bonde iblandt, der sagde, at han kunde se, at Bytyren saa lidt henfalden ud. Han mente, der var ikke Græs nok til den; de skulde se, om der ikke et eller andet Sted var et lille Hjørne, hvor der var mere Græs, saa at Bytyren igen kunde faa god Huld paa sig.

Dette her gav dem i Solved noget at tænke paa. De lod nu alle Hjørner og andre Steder, der var paa Egnen, glide forbi i Tankerne, og det kom der tilsidst noget ud af. »Nu har jeg det!«, var der en af dem, der sagde. »Da jeg kom gaaende hertil, kom jeg til at se lidt opad, og da saa jeg, at der hos dig Niels, paa dit Hustag, var saadant fint Græs. Det kunde Tyren rigtignok have godt af at faa«. Det var de enige om, og Niels vilde ogsaa give det Græs til.

Den næste Dag skulde Bytyren græsse paa Taget. Men da de var kommen derhen med Tyren, kom de i Tanker om, at den skulde op paa Taget, naar den skulde æde det fine Græs. Hvordan skulde de nu skille sig fra det? Det havde de glemmt at faa aftalt noget om, og Enden af det blev, at alle blev kaldt sammen igen.

De fik nu at vide, hvad der var i Vejen, og de tænkte over det, og de tænkte mange Gange. De saa hen paa Tyren, og de saa til det dejlige Græs, der var paa Taget, men det hjalp dem ikke. Heldigvis var der dog til sidst en, der fandt paa Raad. Han sagde: »Hent et Stykke Reb, saa skal I bare se!« De kom med et stærkt Reb. »Se saa«, sagde den kloge Solved Bonde, »saa tager I allesammen i den ene Ende, og saa kravler I op paa Husrygningen med det; den anden Ende binder jeg om Tyrens Hals, og naar jeg saa siger hiv op! saa trækker I i Rebet; saa skal I bare se, Tyren skal da nok følge bagefter!«

Det blev gjort saadan. Mændene paa Taget halede i Rebet for hver Gang den kloge Bonde raabte »hiv op!«, og for hver Gang de trak til sig; trak de Tyren højere op. Da de havde faaet Tyren saa højt op, at dens Hoved var at se over Tagets Kant, raabte de, der sad paa Taget, i Munden af hinanden: »Se, hvor den slikker efter Græsset; højere op med den!«. Jo højere de trak Tyren op paa Taget, des læn-

gere og længere blev Tyrens Tunge, den hang et Stykke ud af dens Hals; men de halede den endnu højere og højere op. De raabte: »Den slikker efter Græsset, aa, hvor er den sulten!«. Da de saa havde faaet Tyren halet et godt Stykke op paa Taget, mente de, at det nu kunde være nok for denne Gang. De kunde altid flytte den sidenhen, da Tyren nu skulde puste lidt. Den gir sig saa nok til at æde af det dejlige Græs, der er rundt omkring ved den, sagde de. Saa gik de Solved Mænd hjem, enhver til sit.

(82-aarig Meddelel.)

DET UKENDTE DYR.

En Gang var nogle Solved Mænd nede paa Mosen nær ved Pobøl Skov. De plukkede »Hedbær« eller, som man nu siger, Rævlinger og puttede dem i Munden for at slukke Tørsten lidt ved dem. De sad ned paa Mosen og drøftede, alt mens de spiste Hedbær, hvorfor der det Aar ikke var saa mange Bær paa Mosen, som der ellers plejede at være. Meningerne var delte, men de blev forstyrrede ved, at en af dem, der havde set til Siden, sprang op og raabte: »Hvad er det?« og saa viste han hen efter noget, der bugtede sig hen over Mosen et Stykke fra, hvor de sad. De sprang alle op og løb hen efter det, og de saa da, at det var et Dyr. De betænkte sig lidt, men saa vovede de at gaa nærmere hen til Dyret; et saadan et, sagde de, havde de aldrig set før. De omringede det, saa det hverken kunde komme frem eller tilbage. »We'r I wa«, sagde en af de Solved Mænd, da de havde set lidt paa det Dyr, »dæ æ den, dær hær ædt alle He'bær«. Samme Mening havde de alle. »Det Dyr skal dø«, raabte de. Men de havde ikke det ved Haanden, hvormed de kunde undlive Dyret. De lagde saa Hovederne i Blød, hvordan de skulde dræbe det. Ret snart var der en af de Solved Mænd, der sagde: »Æ hær æt, wi drowner dæ Dyer«. — »Det var da godt, at du kom i Tanker om det«, sagde de andre, »der er da Vand nok her nærved«. — »Hvis Dyret nu ikke vil løbe ned i Vandet, hvad saa?« var der en besindig Solved Mand, der sagde. »Saa smider vi det ud i det«, raabte de andre.

De gennede nu Dyret hen, hvor der var Vand, og før de Solved Mænd fik set sig rigtig om, saa hørte de et Plump, og Dyret var forsvundet. Dog — det viste sig ret snart igen, da bugtede og vred det sig i Vandet. En af de Solved Mænd sagde: »Det er en pinefuld Død, det Dyr faar«.

»Hvad gør I der?«, sagde en Pobøl Mand, der var kommen bag paa de Solved Mænd. De fortalte saa, at de havde druknet det Dyr,

der aad alle deres Hedbær. »Du kan selv se det; se, hvor det krymper og vrider sig!« — »Det kan jeg se«, sagde den Pobøl Mand, »men det Dyr, det dør nok ikke af det, for det er en stor Aal, I har druknet«. (79-aarig Meddeler.)

DE SKÆVE TRÆSKO.

Der var en Gang en Bonde fra Solved, han var ude paa Marken og pløjede der. Da han havde pløjet den første Fure til Ende, saa han, at den var saa skæv, saa skæv. »Det maa jeg gøre bedre den næste Gang«, sagde han til den, der drev Hestene for ham. De pløjede saa den næste Fure. Da de var naaet til Ende med den, saa de tilbage, og da saa de, at denne Fure var endnu mere skæv end den første. Det skulde forbedres, sagde de, men jo mere de pløjede, des skævere blev Furerne.

De saa nu Ploven efter, men den var, som en Plov skulde være. De pløjede videre, men heller ikke denne Fure blev mere lige. Da de saa det, sagde Kusken: »Tøw æ lidt, nå veed æ, hwå dær ær i æ Wej; do hær skjøw Træsk å; dæråw kommer dæ, tæ æ Plow gær skjøwt; do gær it lig å æ Førre«. Den anden saa sine Træsko efter. »Do hær Ræt«, sagde han. »æ Træsk de ær slædt aw tæ den Sie, æ Plow gær skjøwt«.

Da de nu var bleven enige med hinanden om, at det var Træskoene, der var Skyld i, at Ploven gik skævt, spændte de Hestene fra. De gik hjem, for nu skulde de først have de skæve Træsko gjort lige hos den Solved Smed, — der havde lavet den Plov, der gik saa skævt.

(74-aarig Meddeler.)

DE FORHEKSEDE HESTE.

Det stod en Gang ilde til med de Heste. som de holdt i Solved. Naar Hestene skulde gaa, saa slentrede de fra den ene Side til den anden. Blev de Solved Heste spændt for, om det nu var for en Plov eller for en Vogn, saa stod de og dingledede, og skulde de trække. saa faldt de ned paa Knæene. Hestene fik Havre nok, sagde de Solved Mænd; det holdt de paa alle sammen en Gang, de var kommen sammen for at raadslaa om. hvad der kunde gøres. De blev enige om, at de Solved Heste var forheksede. Der skulde nu en klog Mand til, for at raade Bod paa det, og de lod saa den kloge Mand hente.

Den kloge Mand sagde, da han havde set paa de Solved Heste, at de alle skulde sættes paa Stald. Den første Dag skulde de kun give

hver Hest lidt Havre i Krybben. den næste Dag lidt mere og saadan skulde de vedblive med at give hver Hest mere og mere Havre. Paa den Maade skulde de vedblive at give Hestene Havre, og det saa længe, indtil Hestene levnedede noget af Foderet i Krybben. Den Hest, der havde levnet Havre, fra den skulde de tage det, der laa i Krybben, lægge det i en Vante og stryge Hesten med den. Var det gjort, saa kunde de tage Hesten af Stalden og spænde den for, saa faldt den ikke paa Knæ, hverken for Plov eller Vogn.

De Solved Mænd gjorde, som den kloge Mand havde sagt til dem, og efter at der var gaaet nogen Tid, saa kunde de Solved Bønder igen bruge deres Heste. »Det var da godt«, sagde de Solved Mænd siden hen, »at vi var saa kloge, at vi gav vore Heste Havre«.

(Meddelt af en Mand fra Jørl Sogn, der er 75 Aar.)

— — —
»Sønderjydsk Maanedsskrift« har tidligere bragt følgende Stof fra Fjolde Scgn:

*Anders Bjerrum, Fra Fjolde Sogn. 9. Aarg. Side 113 ff., 148 ff., 187 ff.
Anders Bjerrum, Gamle Tinne. 15. Aarg. Side 193 ff.*

JULEGAVEN 1940.

Atter i år kan »Sønderjydsk Månedsskrift« sende sine Holdere en værdifuld bog. Boghandler Johannes Nielsen i Haderslev har i første bind af »165 år« givet et pålideligt og klart billede af den vågnende taknemmelighed for godt 100 år siden. Skønnere skikkelse end den unge bogbinder N. C. Nissen skal man lede længe efter. Bogen var vel fra først af tænkt som en forretningshistorie; men det er blevet et tidsbillede af høj rang og en skildring af uforglemmelige og værdifulde mennesker, der har været iblandt de første til at bære dansk sindelag og dansk ånd i Sønderjylland.

Bogens anden del er skrevet, men ikke udkommet; vi håber, at forhold og tid vil forme sig således for vort land og for os, at vi kan sende vore holdere fortsættelsen under lysere kår.

Glædelig jul for os alle; et godt nytår med fred i et frit og godt Danmark!

Red.

Stedfortegnelse.**A**

Aabenraa 48; 145; 219 ff.; 230 ff.;
232 ff.; 234.
Aartoft 82; 119; 120.
Aasgaard 248; 253 f.; 298.
Aastrup 149.
Abild 39.
Agerbro 345.
Agerskov 22; 251.
Allerup 194.
Almsted 189; 264; 265; 312.
Als 255 ff.; 301 ff.
Alslev 69 ff.
Angel 12 ff.; 39; 85 ff.
Arnum 198.
Arrild 2, 235 ff.
Asserballe 256; 311.
Asserballeskov 302.
Astrup 12.
Astrupgaard 167.
Augustenborg 21; 68; 188; 261;
303; 306 ff.

B

Baadsager 264; 265.
Ballum 298; 320.
Barsmark 75.
Bedsted 329.
Bennichsgaard 80.
Bevtoft 199.
Birkelev 198.
Bjergskov 218.
Bjerndrup (Kl.) 119.
Bjerndrup (Løg.) 339.
Bjerndrup (Fj.) 350; 352.
Bjolderup 126; 128.
Blans 188.
Blomeskøbbel 272; 302.
Bodsbøl 86.
Bolderslev 8; 111 ff.; 125 ff.; 153.
Bombøl 121.
Bostedvraa 303.

Bov 15; 39.
Bovlund 133; 286.
Branderup 2; 46 f.; 235 ff.
Brandsbøl 266 ff.; 276; 280; 302.
Brarup 88.
Brede 6; 39; 136; 141 ff.; 150.
Bredevad 147; 218.
Broager 212; 213.
Brodersby 105.
Brok 347.
Bro Vold 261; 262; 303.
Brundlund 198 f.
Bræraa 5.
Brøns 47; 245 ff.; 287.
Buskmose 79 ff.
Bøgeskov 81; 188.

D

Dagebøl 145.
Daler 65· 288.
Damholm 85; 104.
Dambød 312 f.
Dollerød 12 ff.; 90.
Dover 198.
Draved Sk. 69; 74; 319.
Drelstrup 343.
Dybbøl 189; 201 ff.; 256.
Dyndved 189.
Dynt 189.

E

Eliselund 276.
Ellum 140.
Elstrup 188; 314.
Emmerlev 39; 67.
Emmerske 64; 330.
Ensted 147 ff.; 151.
Eskris 90.

F

N. Farnsted 97; 102.
S. Farnsted 106.

VI

Fausbøl 152.
 Felsted 118 ff.; 151; 199 f.
 Felstedskov 151.
 Fiskbæk 81; 82.
 Fjelby 280; 314.
 Fjelstrup 75.
 Fjølde 15; 341 ff.
 Flensborg 6; 18; 192; 226; 227.
 Forballum 284 ff.
 Fresenborg 102.
 Frydendal 278 f.
 Fryndesholm 262.
 Frørup 188; 189.
 Frøslev 72.
 Fynshav 21; 312.
 Fysing 32.

G

Gaansager 199.
 Gaardeby 113.
 Gallehus 84; 145; 319 f.
 Gelting 102.
 Graasten 81.
 Gram 46.
 Grelsbøl 27; 89.
 Grumtoft 103.
 Grøngrøft 81.
 Gundstrup 260.

H

Haderslev 6; 7; 45; 49; 131; 149;
 190 ff.; 218; 356.
 Hajstrup 188.
 Hajstrupgaard 68; 83.
 Harres 246; 248.
 Haslund 344; 347.
 Hasbjerg 85; 122.
 Havervad 248.
 Havnbierg 280; 303.
 Havrekobbel 271 f.; 279.
 Havsted 151.
 Hellevad 4; 22; 171.
 Hessel 32.
 Hestoft 105.
 Himmelmark 31.
 Hjarup 190.
 Hjerrishøj 152.
 Hjordkær 75; 150; 188.
 Hokkerup 218.

Holbøl 81 f.
 Holm (Kliplev) 120.
 Holnæs 38; 87.
 Hostrupskov (Angel) 90.
 Humdrup 86.
 Husby H. 14.
 Hviding 21 ff.; 161 ff.; 299.
 Hyrup 188.
 Hytterkobbel 82.
 Højentoft 101.
 Højer 38; 83; 318.
 Højst 37 f.; 151.
 Hønning 198; 242.
 Hønsnap 53.
 Hørup 189.
 Høruhøved 266.

I

Isted 91; 97; 98; 106.

J

O. Jerstal 188.
 Jordsand 33 ff.
 Jyndevad 151.
 Jørl 19.

K

Kaleby 32.
 Kalø 225 f.
 Kappel 32.
 Kasvraa 152.
 Kegnæs 308.
 Kelstrup 54 f.
 Kelstrupskov 189.
 Ketting 256; 262; 303.
 Kidding 48.
 Klinting 273 ff.
 Kliplev 17 ff.; 118 ff.; 151; 199 f.
 Klovtøft 193; 195.
 Kløjning 44.
 Knivsig 74.
 Kogsbøl 327.
 Kollund 55 f.
 Kongens Mose 69 ff.
 Korup 195.
 Kragelund 73; 82.
 Kragelund (Fjølde) 343; 344.
 Krumom 187.
 Krusaa 123.

Kværn 99.
 Kværs 19; 218.
 Kær 187.
 Københoved 46; 241.

L

Lambjerglund 244; 316.
 Langsø 106.
 Ligaard 152.
 Lindetgaard 1.
 Lindetskov 4.
 Lintrup 63.
 Lovtrup 109; 146.
 Lundtoft 119; 218.
 Lundtoft H. 79 ff.
 Lyksborg 33.
 Lykpold 120.
 Lyngsted 348; 349; 350.
 Lyst 121.
 Løgpold 112 ff.; 125 ff.; 153.
 Løgumgaard 140.
 Løgumkloster 1; 4; 39; 108; 135
 ff.; 191; 192; 287; 324 ff.; 330.
 Løjt 75.

M

Maarkær 32.
 Medelby 39.
 Mellerup 128.
 Midtfelt 159.
 Mjang 257.
 Mjels 314.
 Mjolden 285 f.; 329.
 Møgeltønder 66; 84; 122; 160; 286;
 318; 327.

N

Nordborg 47; 189; 303 f.
 Nustrup 19; 133; 193 ff.
 Nybøl 189.
 Nybøl (Angel) 99; 101.
 Nvgaard (Ø. Lindet) 6 ff.
 Nykirke 75.
 Nørre Haksted 39.
 Nørreskov 302; 311.

O

Oksevej 115.
 Olderup 92; 342.

Oleskobbel 302.
 Olmersvold 109; 113.
 Ottersbøl 299.

P

Padborg 69; 218.
 Perbøl 119.
 Petersborg 120; 130; 152.
 Pobøl 341; 348; 349; 350; 351; 354.
 Popholt 106.
 Porsbøl 152.
 Povlskro 152.

R

Raahede 174; 299.
 Rabsted 151.
 Randerup 286; 299; 328 ff.; 334 ff.
 Refsø 198.
 Ribe 132; 162; 240 f.
 Rinkeæs 80 ff.
 Rumohrsgaard 256; 282.
 Rødding 286.
 Røllum 149.
 Rømø 27.
 Rønshoved 54 f.; 148; 277; 281 f.
 Rørkær 2; 39; 336.
 Røst 32; 94.

S

Sandbæk 32.
 Satrupholm 32.
 Schackenberg 327 f.
 Sebbelev 256; 260.
 Skastgaard 249.
 Skovby 187; 198.
 Skovbøl 149.
 Skovbølgaard 130.
 Skovhuse 183.
 Skrup 60.
 Skudstrup 183.
 Skærbæk 44; 241.
 Slesvig 32; 97.
 Slogs H. 146.
 Solved 341; 351; 353 ff.
 Sommersted 131 ff.
 Sottrup 189.
 Spandet 22.
 Stenhjerg 88.
 Stenhjergkro 129; 152.

VIII

Stenderup (Ø. Lindet) 198.

Sterup 95; 104.

Stiglund 348.

Stokkebro 160.

Stolk 91.

Stollig 75.

St. Solt 87; 92; 95.

Storde 145.

Stubbæk 79 ff.; 148 ff.

Styding 133.

Sundved 33.

Svejrup 189.

Svesing 342.

Svinholm 92.

Sæd 80; 318.

Søderup 129.

Søgaard 119; 200.

Sølsted 151.

Sønderborg 38; 47; 255 ff.; 304 ff.

Sønderhav 54.

S. Hostrup 218.

Sønder Løgum 93.

Søndernæs 12.

Søndersø 104.

Sørup 103.

Søst 109.

T

Taps 67.

Thersbjerg 263.

Tinglev 66; 141 ff.; 150.

Tørslund 188.

Toftlund 187.

Toldsted 151; 152.

Tombølgaard 263.

Toppehøj 111 ff.

Trøjborg 65 f.; 286; 288 ff.; 293;
326 f.

Tumby 102; 103.

Tumbøl 150.

Tyrstrup 149.

Tønder 24 f.; 40 ff.; 47; 83; 141;
154 ff.; 190 ff.; 286; 318; 321
ff.; 329 ff.

U

Uhjerg 7; 318.

Uge 111; 115; 117; 130; 148; 151.

Ulsnæs 107.

Undevad 103.

Urnehoved 109 ff.; 125 ff.; 151 ff.

V

Vanderup 86.

Vandling 188.

Varnæs 187.

Vedsted 145; 277 f.

Vellerup 48.

Vertemine 258 f.; 302.

V. Vedsted 39.

Viby 280.

Vidaa 336.

Vilsbæk 119; 189.

Visbv 145; 283 ff.

Vraa 188.

Vodder 189.

N. Vollum 143.

Ø

Ø 32.

Ørsted 198.

Ø. Lindet 6.

Ø. Løgum 73; 193.

Ø. Terp 1; 4; 73.

SPAREKASSEN
FOR ROSKILDE BY OG OMEGN

Stiftet 1833

Telefon 9

Kontortid 9-12¹/₂ og 14-16

V. LUNDSGAARD & SØN

Assurancefirma

Raadhuspladsen 45.

Tlf.: 10149

København V

KØBENHAVNSKE BAGERMESTRES
NYE RUGBRØDSFABRIK A/S

Møblerfabriken

METRO - Aarhus - Danmark

Manometre, Termometre m. m.

Støt dansk Industri

absolut



ABSALON

naar Forsikring skal tegnes

ALT ELEKTRISK

KEMP & LAURITZEN

Vester Voldgade 9 — Telefon 936

KØBENHAVN

Vognfabriken Scandia

Aktieselskab

Randers

Jyden^{ns} AALESTRUP

BO

MØBLER · TEKSTIL
GLAS · PORCELÆN

Aktieselskabet

J. C. Modeweg & Søn

København

E. PARSHØJ

Guld- og Sølvmed

Telefon Central 2598

Østerbrogade 98

Guld

Sølv

Plet

Julegaver

Reserveret L. P.

Poul Voss

Statsut. Revisor

HILLERØD

N. M. H. Olsen

Sagfører

Slotsgade 16 — Telf. 150

Hillerød



I. S. D. Weilbach

Kgl. Hof- og Leverandør — Grundlagt 1775

København K.

BUDTZ MÜLLER & Co.

KUNSTHANDEL

KGL. HOF LEVERANDØR

BREDGADE 23 — TELEFON CENTRAL 1797

Støt de sønderjydske Indsamlinger.

Aktieselskabet

Glud og Marstrands Fabriker

Uplandsgade 20

DANIA

GASAPPARATER

OG GASOVNE

Mest besparende Fabrikat



ALTERLYS

*i alle Størrelser
og iøvrigt*

*Stearinlys og Vokslys
af enhver Art.*

ASP-HOLMBLAD

STEARINLYSFABRIKER

KØBENHAVN

A. Th. Andersen-Høyer

Vin en gros

Rosengården 12

København K.

Telefoner

9331

12204

3931

Winkels

Kameluldsartikler

er garanteret fremstillet af ren,
ublandet, ufarvet Kameluld.

Fremstilles i 80 forskellige
Dessins.

Gregers Winkel

Tlf. Centr. 2354 2394

Studiestræde 34, København K.

Brdr. Mohr's

Roser

Gartneri: Hvissinge pr. Glostrup
en gros Lager: Linnesgade 16 B.
København K.

Støt

de sønderjydske
Indsamlinger

Vaskeriet „Korsly“

Børnstorffslunds Allé 64

Klorfri Vask
Ingen Damprulle

Husholdningsseminariet

Ankerhus - Sorø

uddanner Husholdnings- og Skolekøkkenlærere, afholder 5 Mdr.s Kursus for unge Piger fra Maj og Novbr. - Plan sendes.
Magdalene Lauridsen.

Haslev Gymnasium - *Kostskole for Drengene*

Eksamensret til Mellemskole-, Real- og Studentereksamen.
Alle Oplysninger ved Henvendelse til

Peter Kæstel, Rektor. Haslev.

Restaurant

Bryggergaarden - Odense

Byens bedste Spisested.

NYE ANTIKVAR - KATALOGER.

Nr. 107 *Danmarks og Norges Historie.* 2138 Nr.
Nr. 108 *Sønderjylland.* Slesvig og Holsten.
(De sønderjydske Krige.) Topografi ca. 1000 Nr.
Tilsendes paa Forlangende.

Herm. H. J. Lyngé og Søn.

(C. A. Reitzels Antikvariat).

Løvstræde 8

København K.

Helsingør Omnibilselskabs Omnibusser

Helsingør — Espergærde — Humlebæk — Sletten.

Daglig Forbindelse.

Helsingør — Rungsted — Klampenborg langs den danske

Reviera med store, flotte komfortable Omnibusser.

Køreplan gratis ved Vognene.

Telf. Snekkersten 245.

Sørgemagasinet

Telf.: C 428 og Palæ 3328

Kongens Nytorv 21.

HATTE

FRAKKER

KJOLER

Kvalitet — og dog billigt



Adda

Korsetterne virker slankende, sidder eminent og er behagelige i Brug.

Gymnastikhøjskolen

i Ollerup

Højskole for Kvinder fra 3. Maj til 30. Juli med Lederuddannelse i Gymnastik, Svømning, Boldspil og Ridning. Skoleplan med nærmere Oplysninger - ogsaa om Amtsunderstøttelse og Hjælp fra Elevforeningen ved

NIELS BUKH

Graasten

Teglværk

GRAASTEN

Marie Christensen

Hjemmebageri & Conditori
med Thesalon

Bispetorv - Aarhus

Telefon 1939 - 3222

Hotel

ALSSUND SØNDERBORG

Telefon 70 og 352

vis a vis Slot - Park - Strand

Forsikrings-Aktieselskabet

Norden

Vestre Boulevard 34.

København K.

Telefon 8844

VEJLE STØBEGODS



C. M. Hess' Fabrikker A/S

Sønderjysk Teglinindustri

Nordre Fasanvej 127 - København N.
Telf. C. 4520 — Tage 1700 — Tage 1717

Facadesten, flammede Sten, Tagsten, Drænrør
Alle Bygningsartikler

De Forenede Teglværker ved Aarhus. Aktieselskab

Tlf. 644. Kontor: Parkallé 15, Aarhus. Tlf. 6444.

Facadesten, Tagsten, Radialsten, glass. Tagsten og Mursten

Paasch & Larsen, Petersen

Aktieselskab

HORSENS

Telefoner: 207 — 807 — 808

Foreslaa Deres Nabo at abonnere paa
„Sønderjysk Maanedsskrift“
Kr. 6.00 aarlig.

Skal man til og fra

Sønderjylland

benytter man

Sydfynske Jernbaner

Pindstrup Mosebrug

SAVVÆRK & EMBALLAGEFABRIK

Telefon Pindstrup { 13
18

Aktieselskabet

Dampmøllen Victoria

Odense.

Eriksen & Christensen

Aktieselskab.

Korn og Foderstoffer

Esbjerg.

H. A. GRUBERTS SØNNER

Aktieselskab

Metalvarefabrik

Frankrigsgade 40

København S.



P. A. KRUUSE

cand. pharm. — ODENSE

Fabrik: Kochsgade 29

Butik og Kontor: Flakhaven 1

Telefon 227

Forlang **Gulvtæpper**

fra

Sønderjysk Tæppefabrik

A. R. KJÆRBY

Højer



Gummistøvler

Frøcontoret

(for undersøgt Markfrø)

(Grundlagt 1887)

KOLDING

Leveringer under Statsfrøkontrollens selvvirkende Kontrol.
Antager Frøavlere.

Rio Radiatorer

Ribe Centralvarme-
Kømfurer

Ribe Centralvarme-Kamin

Ribe Kakkelovne

Ribe Kaminer

A/S Ribe Jernstøberi

Ribe Telf. 261 (2 Linjer)
Grundlagt 1848

Ja-men

Jemas

Kaffe

smager bedst

Medlem af
den nye danske Kaffebund.
Det danske Kaffebund, Dansk. Kaffebund.
1882.